

לרפואת רחמים בן אסתר, לרפואת רחל ציון בת אודיה, לעילוי נשמת לאה מרים בת נחמיה ע"ה

פרשת וישב

בפרשת השבוע מסופר על מכירת יוסף על ידי אחיו, ומפטירים בפרשה זו, שמובא בה ענין דומה של מכירת צדיק בכסף.

עמוס הנביא היה משבט אשר, והתנבא בזמן עוזיה מלך יהודה, וירבעם בן יואש מלך ישראל, ודברי נבואתו הם בכלל ספר 'תרי עשר'. בפרשיות הקודמות התנבא עמוס על עונשם של דמשק, עזה, צור, אדום, בני עמון ומואב, וכל הנבואות הללו פתחו בלשון 'על שלשה פשעי דמשק, ועל ארבעה לא אשיבנו', וכן בשאר האומות, והיינו שלאחר שפשעו שלשה פשעים, שהם עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ועוד הוסיפו עליו פשע רביעי המפורש בפסוק [בכל אומה לפי עניינה], בודאי יש להענישם. ולאחריהם התנבא עמוס גם על עונשה של ממלכת יהודה, בלשון זו של 'על שלשה פשעי יהודה, ועל ארבעה לא אשיבנו', ועתה מתנבא הוא אף על עונשם של ישראל, באותה לשון:

עמוס, פרק ב: (ו) כֹּה אָמַר ה', עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם עֲשֵׂרֶת הַשְּׁבֻטִים, שֶׁחֲטְאוּ בַעֲבוּדַת זָרָה, גִּילוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְכוֹת דָּמִים, וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ - וכי לאחר שהוסיפו על כך פשע רביעי לא אעניש אותם, כי הפשע הרביעי היה תוספת על שלשת החטאים הראשונים, שבכל אחד מהם הוסיפו להגדיל את הפשע בכמות ובאיכות, ומבאר את דרך החטא של שפיכות דמים, **עַל מִכְרָם בְּכֶסֶף צָדִיק -** תמורת כסף ששיחדו בו את השופטים או ששכרו בו עדי שקר, היו מוכרים להריגה את האדם שהוא צדיק בדינו, ואינו חייב מיתה, ולא עשו זאת תמורת ממון רב, אלא **וְאֲבִיוֹן בְּעִבּוֹר נְעָלִים -** תמורת שוחד של נעלים היו משחדים את השופט או את עדי השקר. (ז) ומי הם ששכרו את העדים ושיחדו את השופטים, **הַשְּׂאֲפִים עַל עֵפֶר אֶרֶץ -** אותם ששאפו לקחת את אותה פיסת ארץ שהיתה לעניים, **בְּרֹאשׁ דָּלִים -** ולקחו את אותה אדמה יחד עם ראשם של הדלים בעצמם, שהיו הורגים אותם בדרך זו, **וְדָרְךָ עֲנִיִּים יָטוּ -** וכדי לעשות זאת היטו את השופטים לדון משפט מעוקל, ולהרוג את מי שאינו חייב מיתה. ומבאר את החטא של גילוי עריות, שהיו פרוצים בו עד כדי כך עד שלא התביישו בכך אפילו מהוריהם ובניהם, **וְאִישׁ וְאִבּוֹ יִלְכוּ יַחַד אֶל הַנְּעֻרָה הַמְאֹרְסָה, לְמַעַן חַלֵּל אֶת שֵׁם קִדְשִׁי. (ח) ולגבי חטא של עבודה זרה, ועל בְּגָדִים חֲבָלִים יָטוּ אֶצֶל כָּל מִזְבֵּחַ -** את הבגדים שגזלו מהעניים הם מקדישים לעבודה זרה, לפורשם לפני מזבח הבעל, להסב עליהם כשהם אוכלים מזבחי אליליהם, **וַיִּין עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם -** וכן היין ששתו לפני העבודה זרה היה יין שקנו בכסף שלקחו מבני אדם שנענשו שלא כדין, באופן שיחד עם חטא עבודה זרה מעורב חטא גזל עניים ואביונים. (ט) **וְאֲנֹכִי הַשְּׂמֵדָתִי אֶת הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם, כְּדִי שֶׁלֹא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים שֶׁל הָאֱמֹרִיִּים, וְלֹא הִיא זֶה בְּדֶרֶךְ הַטֵּבַע, אֲשֶׁר כָּגֵבָה אֶרְזִים גְּבֹהוֹ שֶׁל הָאֱמֹרִי, הֵן בַּחוּזְקָם הַטֵּבְעִי, וְהֵן בַּמְזֹלֶם שֶׁהִיא גְבוּהַ בְּאוֹתוֹ הַזָּמָן, וְחֶסֶן [-וְחֹזֵק] הוּא כְּפֹאֲלוֹנִים, שֶׁהֵם עֲצִים חֲזָקִים בְּיוֹתֵר, וְאֵף עַל פִּי כֵן מִסֵּרְתִי אוֹתָם בַּיַּד יִשְׂרָאֵל, וְגַם הַהִשְׁמָדָה לֹא הִיָּתְּהָה כְּדֶרֶךְ הַטֵּבַע, אֲלֵא כִּילִיתִי אוֹתָם לַגִּמְרִי, וְאֲשֶׁמִּיד פְּרִיּוֹ מִמַּעַל, וְשָׂרְשָׁיו מִתַּחַת, עַד שֶׁאֵבֵד כָּל זָכֵר מֵהֶם. (י) עתה מבאר הנביא כיצד עשה ה' כמה הכנות שתכליתם היתה להרחיק את ישראל מעבירות אלו, **וְאֲנֹכִי הֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְכִיוֹן שֶׁשָׂם רֵאשִׁית יִשְׂרָאֵל אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים שֶׁל הַמִּצְרַיִם, וְהָיוּ יְכוּלִים לְלַמֹּד מֵהֶם וּלְעֲשׂוֹת כֵּן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְכֵן לֹא הִכְנִיסָם ה' מִיַּד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם בְּמִדְבַר אֶרְבָּעִים שָׁנָה, עַד שֶׁמִּתּוֹ כָּל יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְנִכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹתָם שֶׁנִּלְכְּדוּ בַּמִּדְבַר וְלֹא רָאוּ אֶת תּוֹעֲבוֹת מִצְרַיִם, אֲלֵא רַק אֶת חֲסְדֵי ה', וְעַל יְדֵי זֶה הָיוּ רְאוּיִים לְרִשְׁתָּהּ אֶת אֶרֶץ הָאֱמֹרִי, וְאֵת כָּל זֶה עָשָׂה ה' כְּדִי שֶׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם פִּתּוּי לְהִיטְמָא בַּחֲטָאֵיהֶם שֶׁל הַמִּצְרַיִם וְשֶׁל הָאֱמֹרִיִּים. (יא) וּבְנוֹסֵף לַכֵּךְ עָשָׂה ה' הַכְּנָה לַכֵּךְ שֶׁלֹא יִמְשְׁכוּ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי עֲבוּדַת זָרָה, וְאֶקִּים מִבְּנֵיכֶם לְנְבִיאִים, שֶׁהֵם דְּבוּקִים בְּרוּחַ ה' בְּלֹא אִמְצָעִי, וְעַל יְדֵי זֶה יִדְעוּ****

ישראל שה' משגיח עליהם בעצמו, ולא היו צריכים לדרוש אל המתים ועל האלילים כדי לדעת עתידות, וכן עשה ה'
 הכנה לכך שלא יימשכו ישראל אחרי גילוי עריות, **ומבחוריקם הקמתי לנזרים**, שתכלית הנזירות היא לפרוש
 מהעריות, ולא רק שחטאו ישראל בעבירות אלו, **האף אין זאת** - האם גם תבטלו את אותן הכנות שעשיתי כדי
 להרחיקכם מחטאים אלו, **בני ישראל, נאם ה'**. **(יב) ומבאר באיזו דרך ביטלו את ההכנות הללו, ותשקו את הנזרים**
יין, כדי שלא יימצאו אנשים פרושים שילמדו את העם להתרחק מהעריות, **ועל הנביאים צויתם לאמור לא תנבאו**,
 כדי שלא יימצא מי שידרוש את רוח הקודש בישראל, ולא יהיה מי שיזהיר שלא לעבוד עבודה זרה. **(יג) הנה אנכי**
מעיק תחתיכם - הרי אני עושה כמו מעקה סביב מקומכם, **פאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר** - כפי שעושים
 מעקה לעגלה המלאה כדי שלא יפלו העומרים מתוכה, כך כביכול יהיה מעקה סביב הארץ שלא יוכלו ישראל לברוח
 ממקומם מפני האויב. **(יד) ואבד מנוס מקל** - תאבד דרך המנוסה גם ממי שהוא קל רגלים לברוח, **והזק** - גם מי
 שהוא חזק בטבעו, **לא יאמץ פחו להלחם באויב, וגבור**, לא רק שלא ילחם באויב, אלא אפילו **לא ימלט נפשו לברוח**.
(טו) ותפש הקשת לא יעמד, כדרך שעומדים היורים בקשת מרחוק לעכב את האויב כדי שבינתיים יוכלו האנשים
 לברוח, אך עתה **וקל ברגליו לא ימלט** - לא ימלטו תופשי הקשת את קלי הרגלים על ידי עיכוב האויב, כי גם תופשי
 הקשת יברחו מיד, **ורכב הסוס**, הגם שבריחתו קלה ומהירה, גם הוא **לא ימלט נפשו**. **(טז) ואמץ לבו בגבורים** -
 וגם אם יימצא בין הגיבורים מי שהוא אמיץ ביותר ויצליח לברוח, הרי **ערום ינוס ביום ההוא**, ולא יוכל להלחם
 כלל, ואף לא להציל את ממונו או לבושו, **נאם ה'**. **פרק ג (א) שמעו את הדבר הזה, אשר דבר ה' עליכם בני ישראל,**
על כל המשפחה אשר העליתי מארץ מצרים, ועל ידי זה קניתי אותם שלא יהיו תחת השגחת מערכת המזלות, אלא
 תחת השגחתי הפרטית, **לאמור**. **(ב) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה**, כי אין בעולם עוד אומה שהשגחת ה'
 דבוקה בה תמיד, אל כל העמים נתונים תחת מערכת הטבע והמזלות, ולכן לא נאסר על הגויים לשתף עבודה זרה
 עם עבודת ה', ורק ישראל מושגחים ומונהגים על ידי ה' ללא שום אמצעי, ואסור להם לשתף שום עבודה אחרת עם
 עבודת ה', **ועל כן אפקד עליכם את כל עונותיכם**, שאתם משתפים עבודה זרה עם עבודת ה', ואינכם שומרים את
 התורה והמצוות. **(ג) ומבאר להם הנביא שהעונשים הבאים עליהם אינם דרך מקרה**, אלא בהשגחה פרטית מעם
 ה', כדי שיחזרו בתשובה, ולכן מעורר אותם להתבונן בעונשים הבאים עליהם, ואומר, **היילכו שנים יחדו בלתי אם**
נועדו - הרי אם שני אנשים הולכים יחד למקום מסוים, הרי זה בודאי מחמת שהזמינו עצמם לכך יחד, וגם כאן
 כאשר כמה אומות עולות יחד למלחמה על ישראל, בודאי יש לכך סיבה אחת, ולא בדרך מקרה קרה כן. **(ד) הישאג**
אריה בעיר, וטרף אין לו, הרי ודאי לא ישאג חינם אם לא שמצא טרף, וכן מלך אשור השואג בבואו עליהם למלחמה,
 זהו אות שאכן יטרפם לבסוף, **היתן כפיר קולו ממענתו, בלתי אם לכד**, וזה משל לזמן שבו היה עדיין מלך אשור
 בארצו ובמעונו, וכלא את הושע בן אלה מלך ישראל שמרד בו. **(ה) התפל צפור מהשמים על פח הארץ, ומוקש אין**
לה, והרי בודאי בתוך הפח יש מוקש שיצוד את הציפור. **היעלה פח מן האדמה, ולכוד לא ילפוד**, הרי בודאי ילכוד.
(ו) אם יתקע שופר בעיר, שזהו סימן אזהרה מפני חרב האויב או מפני צרות אחרות, ועם לא יחרדו, הרי בודאי
 יחרדו ויחפשו תחבולות להנצל, וזה משל גם לכך שה' כביכול תוקע בשופר אזהרה לבני ישראל על ידי ששולח אליהם
 נביאים שיזהירו אותם מפני הפורענות, וישראל לא חרדו ולא שבו בתשובה, אלא תלו את כל הצרות במקרה, ועל
 זה אומר להם, **אם תהיה רעה בעיר, וה' לא עשה, וכי יתכן שיבואו הצרות רק בדרך מקרה**, והרי בודאי הרעות
 באות מגזירת ה', ואם כן מדוע לא שבו ישראל בתשובה. **(ז) וכדי שלא יאמרו ישראל שלא שבו בתשובה כיון שלאחר**
שמעו את דבר הגזירות חשבו שכבר לא תועיל תשובתם לבטל את הגזירה, על זה משיב להם ה', **כי לא יעשה ה'**
אלהים דבר - לא יעשה ה' בפועל את הגזירה שדיבר עליה מיד, **כי אם גלה סודו תחילה אל עבדיו הנביאים**, כדי
 שיזהירו את העם מפני הרעה הבאה אליהם, ויחזרו בתשובה. **(ח) והנביא הנשלח אל העם בודאי יעשה שליחותו**,
 כי אפילו אם **אריה שאג**, הגם שהוא רק בעל חיים, **מי לא יירא**, וכל שכן כאשר ה' **אלהים דבר** אל הנביאים,
מי לא ינבא, הלא ודאי ימהרו הנביאים להזהיר את העם, ואם כן מוטל על העם לשוב בתשובה, ולבטל את הגזירה:

